

70 godina života Prof. dr Novice Randelovića i 45 godina obrazovno-vaspitanog i naučno-istraživačkog rada

Vlastimir Stamenković

„Zdravlje“ Leskovac

Biografski podaci

Novica Randelović je rođen 15.9.1937. godine u Topličkom Kočanu, SO Doljevac, od oca Vladimira i majke Nikolette. Osnovnu školu pohađao je u Topličkom Kočanu, progimnaziju u Pukovcu, a gimnaziju u Nišu. Višu pedagošku školu, grupa Biologija-Hemija završio je u Nišu. Uz rad u osnovnoj školi 1969. godine završava studije biologije na Prirodno-matematičkom fakultetu u Skoplju. Nakon završetka studija na fakultetu, iste godine upisuje poslediplomske studije na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu, u klasi akademika Stjepana Horvatića. Magistarski rad pod nazivom „Flora i vegetacija Seličevice“ uspešno je odbranio 1974. godine. Doktorsku disertaciju pod nazivom „Fitocenološko-ekološke karakteristike brdskih travnjaka jugoistočne Srbije“ odbranio je 1978. godine pred komisijom: prof. dr Ljudevit Ilijanić, akademik Kiril Micevski i prof. dr Ljerka Marković. Dok je on u Zagrebu branio doktorsku disertaciju, Skupština Opštine Doljevac ga je izabrala za predsednika Opštine, koju je uspešno vodio u periodu od 1978. do 1982. godine.

Nastavna delatnost

Nakon završetka Više pedagoške škole u Nišu radi kao nastavnik Biologije i Hemije u osnovnim školama u Konjuhu (Kruševac), Pukovcu i Doljvcu. Kao magistar radi dve školske godine u osnovnoj školi, da bi 1975. godine bio izabran za asistenta na predmetu Sistematika viših biljaka na Prirodno-matematičkom fakultetu u Prištini. Istovremeno, angažovan je kao predavač iz predme-

Slika 1. Novica Randelović - u potrazi za šafranima

ta Botanika sa ekologijom na Poljoprivrednom fakultetu u Prištini. Promena radnog mesta mu je omogućila da se više posveti terenskim ispitivanjima i naučno-istraživačkom radu. Nakon doktoriranja, 1978. godine izabran je u zvanje docenta za predmet Botanika sa ekologijom.

Nakon formiranja Tehnološkog fakulteta u Leskovcu u okviru Univerziteta u Nišu, izabran je u zvanje docenta na predmetu Tehnološka mikrobiologija. Pripada profesorima osnivačima ove mlade univerzitetske ustanove. Prevelike obaveze na Tehnološkom fakultetu i obimna terenska istraživanja uticali su da profesor Randelović 1984. godine prekine radni odnos na

Univerzitetu u Prištini. U potpunosti se posvećuje nastavi na predmetu Mikrobiologija, ali i daljim florističkim, fitocenološkim, farmakognoskijskim i drugim botaničkim istraživanjima flore i vegetacije istočne i jugoistočne Srbije i šire.

U zvanje vanredni profesor za predmet Mikrobiologija izabran je 1986. godine, da bi 1990. godine dobio zvanje redovnog profesora za isti predmet. Na istom fakultetu izabran je od 1995. godine i za predmet Industrijska ekologija, u zvanju redovnog profesora.

Na Fakultetu zaštite na radu u Nišu, smer zaštita životne sredine, Univerziteta u Nišu izvodi nastavu iz predmeta Mikrobiologija životne sredine, na osnovnim studijama. Od 1995. godine na istom fakultetu na posle diplomskim studijama predaje obavezni predmet Odabrana poglavlja iz ekologije i usmeravajuće predmete Biohemijska ekologija i Zaštićene biljne i životinjske vrste.

Niz godina je profesor Randelović sa najbližim saradnicima radio na osnivanju grupe Biologija na Univerzitetu u Nišu (u sklopu tadašnjeg Filozofskog fakulteta). Želje su se ostvarile 2000. godine, osnivanjem Prirodno-matematičkog fakulteta na Univerzitetu u Nišu. Logičan je njegov prelazak na novootvoreni fakultet gde preuzima obavezu Upravnika Odseka za biologiju sa ekologijom i predavanja iz predmeta Opšta mikrobiologija. Sa ovog fakulteta odlazi u penziju, iako fakultet u tom momentu nije imao nijednog nastavnika u stalnom radnom odnosu. I kao penzioner on nastavlja naučno-istraživački rad, obrazovno-vaspitni rad preko nevladinih organizacija, eko-kampova, škola lekovitih biljaka, sredstava javnog informisanja i na druge načine, jer je jednom prilikom rekao: „Odlaskom u penziju prestaje moje profesorsko angažovanje, ali nema penzije za naučno-istraživački rad“.

Naučno-istraživački rad

Značajni botanički lokaliteti na poručju Jugoistočne Srbije, kao što su Suva planina, Ostrozub, Pčinja, Vlasinski kompleks i drugi, privlačili su pažnju istraživača u minulom periodu. Prvi istraživači ovih prostora nakon oslobođenja od Turaka, Josif Pančić i Sava Petrović, istakli su da je ovaj deo Srbije botanički jako interesantan. Nakon njih, jugoistočnu Srbiju istražuju i Lujo Adamović, Đorđe Ničić, Nedeljko Košanin, Pavle Černjavski, Branislav Jovanović, Rajna Jovanović-Dunjić i drugi. Međutim, ta istraživanja su uglavnom bila fragmentarna i periodična. Poštujući osnovno pravilo naučno-istraživačkog i obrazovno-vaspitnog rada da je neophodno istražiti svoju neposrednu okolinu, profesor Randelović je kao prvi objekat

svojih florističkih i ekoloških ispitivanja odabrao planinu Seličevicu (903 m n.v.) predmet obrade njegovog magistrarskog rada. Prikupio je vredan herbarski materijal, zabeležio više florističkih i vegetacijskih novina za Jugoistočnu Srbiju i šire, što mu je obezbedilo uspešnu odbranu magistrarskog rada. Rezultate je učinio dostupnim široj naučnoj javnosti preko radova u Glasniku Prirodnjačkog muzeja u Beogradu, Zborniku PMF-a Univerziteta u Prištini, časopisu Biotehnika, učesćem na naučnim i stručnim skupovima: Kongres biologa Jugoslavije u Sarajevu (1974), Simpozijumu biosistematičara Jugoslavije na Derdapu (1980) i dr.

Slika 2. Herbarium Moesiicum Doljevac

Osposobljen za naučno-istraživački rad izradom magistrarske teze kod akademika Stjepana Horvatića, jednog od vodećih jugoslovenskih profesora u oblasti Botanike u to vreme, pisca mnogobrojnih udžbenika i priručnika, profesor Randelović je nastavio rad, šireći područje istraživanja na desnu obalu Južne Morave, sve do granice sa Makedonijom. Istraživanja su obuhvatila brdske travnjake na silikatnoj podlozi (Babička gora, Kruševica, Vlasinski kompleks, Vardenik, Besna Kobila, Dukat i dr.).

U to vreme, sedamdesetih godina prošlog veka, formiralo se spontano jezgro Južnosrpske florističko-fitocenološke škole. Profesor Novica Randelović je na nas, njegove saradnike, prenosio upornost i pozitivnu energiju da uspešno obradimo započete magistrarske, a kasnije i doktorske teze. Naša istraživanja su bila na nama najbližim lokalitetima: Vidak Jovanović je obrađivao floru i vegetaciju Kukavice i Radana, Miodrag Ružić Pasjače i Vidojevice, a Vlastimir Stamenković floru Grdeličke klisure i sliva reke Vlasine i Lužnice. Ovoj mladoj istraživačkoj ekipi se priključio i dr Spas Sotirov, u to vreme afirmisani prirodnjak i istraživač, čije prisustvo nam je ulivalo dodatnu

sigurnost da radimo koristan posao. Grupi se povremeno pridružuje i dr Živorad Martinović, profesor geografije na PMF-u u Prištini, a u periodu od 1985. do 1990. i David A. Hill, prirodnjak amater, lektor engleskog jezika na Filozofskom fakultetu u Nišu i dr. Selo Kočane kod Doljevca i dobro opremljena privatna herbarska zbirka i biblioteka Herbarium Moesiacum u kući profesora Ranđelovića (sl. 2) postaje neformalni centar Južnosrpske florističko-fitocenološke škole.

Inventarizacija flore i vegetacije nije bila omeđena samo zahtevima magistarskih i doktorskih radova. Vrlo često smo zajedno sa profesorom Ranđelovićem boravili i na drugim područjima: okolina Bosilegrada (Rudina planina), Rujan planina (od Bujanovca do Kumanova), Stara i Suva planina, Milevska plaina, kanjon Jerme, dolina Pčinje. Profesor Ranđelović je istraživao i na području jugozapadne Srbije, od Kopaonika do makedonske granice (Prokletije, Šara i dr.). Prikupljen je bogat herbarski materijal. Za njegovu pravilnu determinaciju bile su neophodne posete herbarijumima u zemlji i inostranstvu. Kolega Novica je često odlazio u herbarijume Prirodnjačkog muzeja u Beogradu, Instituta za botaniku Bugarske akademije nauka u Sofiji, Botaničkog zavoda u Zagrebu i PMF-a u Skoplju. Takođe, obavljao je konsultacije sa najboljim poznavaoocima flore i vegetacije na Balkanskom poluostrvu. Podaci o florističkim i vegetacijskim novostima sa našeg područja su objavljeni u relevantnim časopisima u našoj zemlji.

Iz tako opsežnih proučavanja flore nastale su, slobodno mogu da kažem, monografije o flori pojedinih objekata prirode jugoistočne Srbije (Ranđelović, 1985, Ranđelović, Stamenković, 1979, 1983, 1984, 1986, 1987, Ranđelović et al. 1988 i dr.). Pomoć lokalne zajednice u tim istraživanjima je bila nedovoljna, pa su uglavnom rađena na teret kućnog budžeta.

Pored registrovanja novih taksona i biljnih zajednica na istraživanim terenima, posebna pažnja je poklonjena endemitima i reliktima koji su u ranijem periodu registrovani na istraživanom području. Posebno ističem radosne i prilično dramatične događaje koje je doživeo profesor Ranđelović i mi sa njim, vezano za Strogi prirodni rezervat na Ostrozubu, šumu bukve i lovorvišnje i samu lovorvišnju (*Prunus laurocerasus* L. var. *serbica* Panč). Naime, profesor Ranđelović je svojim studentima na predavanjima govorio da na jedinom prirodnom nalazištu u Jugoslaviji, na Ostrozubu iznad Vlasotinca, lovorvišnja ili zeleniče, kako je meštani nazivaju, ne cveta. Međutim, jednog lepog majskog dana 1983. godine upitio se sa studentima Poljoprivrednog fakulteta u

Prištini i Tehnološkog fakulteta u Leskovcu na malu botaničku ekskurziju na Ostrozub. Kada su stigli na stanište lovorvišnje bili su veoma iznenađeni zatečenim stanjem: pojedini primerci biljke su bili u cvetu. Profesor se sa neskrivenim oduševljenjem obratio studentima: „Kolege vi ste danas učesnici jednog veoma interesatnog naučnog otkrića: *Prunus laurocerasus* L. na Ostrozubu cveta, iako više od sto godina mnogi naučnici objašnjavaju razloge zbog čega zeleniče na Ostrozubu ne cveta. Mi sada treba da damo objašnjenje kada je otpočelo sa cvetanjem i sve što je u vezi sa tim“.

Mnogi botaničari među kojima su: J. Pančić, N. Košanin, B. Jovanović i drugi koji su posećivali Ostrozub, utvrdili su da je na ovom lokalitetu ova vrsta izgubila moć generativnog razmnožavanja. Nakon otkrića da zeleniče ipak cveta, gotovo svi predstavnici južnosrpske botaničke škole već za 7 dana odlaze na Ostrozub, obavljaju potrebna istraživanja i anketiraju okolno stanovništvo. Ubrzo, naučna javnost je obavestena da zeleniče na Ostrozubu cveta (Ranđelović et al. 1983).

Opisani doživljaj na Ostrozubu nije jedini radosni trenutak profesora Ranđelovića u njegovom dugogodišnjem istraživačkom radu. Posebnu radost donosila su otkrića taksona novih za područje Srbije. Iako je u kapitalnom delu SANU Flora SR Srbije I-IX dato dosta podataka o nalazištima sa područja jugoistočne Srbije, profesor Ranđelović sa saradnicima je našao preko 50 novih taksona, za Floru Srbije.

Zadnjih godina, pored florističkih i vegetacijskih istraživanja koje vrši na području Srbije i Makedonije, profesor Ranđelović je postao naš vodeći stručnjak za šafrane (*Crocus*). U monografiji „The genus *Crocus* L. in Serbia“ (Ranđelović et al, 1990) i radu „A new species of *Crocus* from Yugoslavia“ (Ranđelović et al. 1990a) obavestena je naučna i stručna javnost o novoj vrsti šafrana za nauku *Crocus rujanensis* Rand. et Hill. (sl. 3). Razjašnjeni su vrlo složeni odnosi među sekcijama i vrstama roda *Crocus*, što će jako olakšati budući rad na proučavanjima ovog roda. Kolega Ranđelović je proširio područje istraživanja roda *Crocus* na susednu Makedoniju, koristeći i citogenetičke metode, u čemu mu pomažu saradnici sa PMF-a iz Skoplja pod stručnim vodstvom prof. dr Živka Sekovskog. Studija u kojoj je monografski obrađen rod *Crocus* L. u Makedoniji objavljena je u Spomenici povodom 80. godina od rođenja našeg profesora i prvog botaničkog učitelja Kirila Micevskog (Ranđelović et al., 2007).

Slika 3. *Crocus rujanensis* Rand. et Hill

U monografiji Crvena knjiga flore Srbije I (Stevanović (ed.), 1999.) obradio je nekoliko vrsta sa uskim rasprostranjenjem i dao predloge za njihovu bolju zaštitu: *Crocus banaticus* Gay., *Crocus rujanensis* Rand. et Hill., *Crocus pallasii* Goldb., subsp. *pallasii*, *Crocus olivieri* Gay. supsp. *olivieri*, *Astragalus monspessulanus* L. subsp. *illiricus* (Bernh.) Chater, *Cachrys cristata* DC., *Opopanax hispidus* (Friv.) Grriseb. i *Helichrysum plicatum* DC. subsp. *plicatum*.

Neki delovi jugoistočne Srbije, okolina Bosilegrada, Preševa, Bujanovca, doline reke Pčinje, nisu u minulom periodu dovoljno floristički i fitocenološki obrađeni. Inventarizacijom flore i vegetacije na tim područjima, profesor Randelović sa saradnicima zabeležio je prisustvo više taksona koji su novi za Floru Srbije: *Trifolium phleoides* Pourr. et Willd., *Trifolium heldreichianum* Hausk., *Trifolium cherleri* L., *Campanula versicolor* Andr. i dr. Podaci o ovim taksonima dati su u knjizi Flora SR Srbije, X (Sarić (ed), 1986.) Mnogobrojni su vegetacijski noviteti za vegetaciju Srbije koje je prezentovao u naučnim radovima i saopštenjima: *Scabioso-Trifolium dalmatici* H-ić et Rand. nova sveza reda *Astragalo-Potentilletalia* Mic., *Trifollio-Trisetum flavescens* Rand., *Festuco-*

Plantaginetum serpentini Rand. et Ružić, *Hyperico-Trifolietum trichopteri* Rand. et Stam., *Astragalo-Calaminthetum alpinae* H-ić et Rand. i dr. Kao član jugoslovenskog tima za kartiranje vegetacije, sa kolegom F. Redžepijem dao je opširnu studiju Prodrumus biljnih zajednica Kosaova (Randelović, Rexhepi, 1980) i koautor prve Karte potencijalne vegetacije Jugoslavije. Kartirao je veći deo teritorije Kosova.

Bibliografija

Ne upuštajući se u detaljniji prikaz radova profesora Randelovića, zbog ograničenog prostora, daćemo samo brojčani prikaz objavljenih radova, razvrstanih prema uobičajenoj metodologiji.

Monografska dela

Monografije nacionalnog značaja

Značajne podatke o novim taksonima za Floru Srbije, novim nalazištima, prof. Randelović je dao u X tomu Flore SR Srbije.

„The genus *Crocus* L. in Serbia“ je najkompletniji prikaz ovog roda u našoj zemlji i dobra osnova za svaki budući rad.

U kapitalnom delu Crvena knjiga flore Srbije, kao autor ili koautor obradio je 8 biljnih vrsta.

U Enciklopediji Niša, Dragoljub Simonović (ed.), Niš, 1995. prof. Randelović je dao tri prikaza: dva se odnose na život i rad dr Save Petrovića, a jedan obrađuje prirodna dobra okoline Niša.

Objavljeni naučni radovi

Originalni naučni radovi u časopisima međunarodnog značaja

Veći broj radova iz ove kategorije odnosi se na rod *Crocus* L. Na osnovu višegodišnje saradnje sa hemičarima i tehnolozima Filozofskog fakulteta u Nišu, Tehnološkog fakulteta u Leskovcu, Fabrike farmaceutskih i hemijskih proizvoda „Zdravlje“ u Leskovcu, objavio je više radova koji se odnose na hemijske i fitoncidne karakteristike lekovitih biljaka sa našeg područja. Ukupan broj radova iz ove kategorije je 8.

Originalni naučni radovi u časopisima nacionalnog značaja

Prof. Randelović je kao autor ili koautor iz ove kategorije objavio 66 radova. Dao je prikaz novootkrivenih taksona za Floru Srbije, o novim nalazištima redih biljnih vrsta, novim biljnim zajednicama. Takođe, prikazan je i farmakoekonomski značaj nekih lekovitih biljaka.

U ovim radovima su dati podaci o novim vrstama za Floru Srbije i Jugoslavije: *Anthyllis vitellina* Vel., *Campanula versicolor* Andrew.,

Trifolium phleoides Pourr. et Willd., *Trifolium cherleri* L., *Trifolium heldreichianum* Hauss., *Astragalus wilmotianus* Stoj. i dr. Obradeni su rodovi *Teasdelea*, *Clipeolla* i nekoliko novih biljnih zajednica za dolinske livade i brdske pašnjake.

Originalni naučni radovi u časopisima regionalnog značaja

Prof. Randelović je permanentno saradivao sa ekološkim društvima (Grdelica, Zaječar, Žitkovac, Negotin, Prokuplje i dr.), nevladinim organizacijama i često se oglašavao u njihovim glasilima. Najveći broj radova iz ove kategorije objavio je u časopisu Ekološkog društva „Zeleniče“ iz Grdelice (časopis nosi isti naziv), gde je bio član i predsednik Uređivačkog odbora. Časopis je doživeo afirmaciju na prostorima Jugoslavije, čak je bio prezentovan na skupovima u inostranstvu. U više brojeva ovog časopisa prof. Randelović je pisao o Ostrozubu, reliktnoj biljnoj zajednici *Lauroceraso-Fagetum* B. Jov. i lovorvišnji (*Prunus laurocerasus* L. var. *serbica* Panč.).

Nekoliko stručnih članaka objavio je u „Natura Naissi“ (Niš), „Razvitak“ (Zaječar), „Naše stvaranje“ (Leskovac) i dr.

Saopštenja na naučnim skupovima

Veliki broj saopštenja iz ove kategorije koja su uglavnom, štampana u celini. Navodimo samo neka, zbog prostornog ograničenja:

- 11. Simpozijum Preventivni inženjering i zaštita životne sredine, Fakultet zaštite na radu u Nišu, 1995.
- Simpozijum o flori Jugoistočne Srbije I-VIII, Niš-Dimitrovgrad, 1985-2002. Na do sada održanim simpozijumima imao je plenarna ili uvodna predavanja koja su štampana u celini.
- Svoje rezultate je u više navrata saopštavao na skupovima u Sofiji, Novom Sadu, Beogradu, Banjaluci, i drugim mestima. Saopštenja su štampana u celini.
- Na skupovima nacionalnog značaja podneo je više od 30 saopštenja koja su štampana u celini i oko 120 koja su štampana u izvodu. Učesnik je svih kongresa, naučnih skupova o flori i vegetaciji Jugoslavije koji su se održavali u drugoj polovini XX veka.

Priručnici i skripte za studente

Profesor Randelović je koautor 4 priručnika o lekovitim biljkama, od kojih se 2 odnose na lekovite biljke Timočke krajine (Fitoterapija I i II), KPZ, Zaječar, 1994. i 1995. Priručnik o lekovitim biljkama, Savez učeničkih zadruga Srbije i DD Zdravlje, Leskovac, 1995. do sada je 4 puta ponavljan i služio je kao literatura polaznicima

mnogobrojnih škola lekovitih biljaka koje su održane u različitim delovima Srbije.

U nedostatku pristupačnih udžbenika, da bi olakšao studentima učenje određenih poglavlja iz oblasti Botanike, Sistematike viših biljaka, Ekologije i Mikrobiologije, profesor Randelović je pripremio i izdao šest skripti koje su od nadležnih organa fakulteta odobreni za upotrebu kao privremeni udžbenici.

Rukovođenje izradom diplomskih, specijalističkih, magistrskih i doktorskih radova

Studenti Tehnološkog fakulteta, Fakulteta zaštite na radu, Prirodno-matematičkog fakulteta i sa drugih ustanova vrlo često su tražili mišljenje, pomoć u izradi svojih radova od prof. Randelovića. Zbog nesebične pomoći u prikupljanju materijala za potrebne analize, obezbeđivanju potrebne literature i uslova za obavljanje eksperimentalnih radova (najčešće u laboratorijama DD „Zdravlje“) ne retko su molili prof. Randelovića da bude mentor njihovog rada, što je on rado prihvatao. U ovim radovima najčešće su obrađivani taksonomski, fitohemijski, mikrobiološki i farmakognoski problemi vezani za biljne vrste sa lekovitim delovanjima. Zadnjih godina, naročito za izradu magistrskih i doktorskih studija obrađivana su prirodna dobra u različitim krajevima Srbije i Makedonije, sa analizom stanja i merama njihove bolje zaštite. Tako su obrađena stanja flore i vegetacije okoline Sokobanje, Stare planine, Suve planine, okoline Zaječara, doline reke Pčinje, Kumanovske reke i dr. Kako ovi radovi, pored naučne, imaju i sasvim praktičnu stranu, često su podržavani i sufinansirani od lokalne sredine, a rezultati mnogih diplomskih i poslediplomskih radova našli su primenu u formulacijama farmaceutske-kozmetičke industrije.

Učešće na projektima

Profesor Randelović je bio jedan od 22 vodeća stručnjaka u Jugoslaviji koji su učestvovali u velikom jugoslavenskom projektu izrade Vegetacijske karte Jugoslavije. On je zajedno sa kolegom F. Redžepi bio zadužen za izradu podprojekta Vegetacijska karta Kosova, koji je realizovan u periodu od 1977-1983. godine. Tri godine bio je rukovodilac podprojekta, koji je vrlo uspešno završen i prezentovan.

Bio je rukovodilac ili učesnik u još 6 projekata, elaborata i studija međunarodnog i nacionalnog značaja. Učestvovao je u projektu

zaštite flore i vegetacije Stare planine, sa kolegama iz susedne Bugarske, sa kolegama iz Makedonije na terenima Bregalnice i Kumanova, ispitivao je stanje vegetacije i flore kanjona Jerme.

Rad u okviru nevladinih organizacija

Kao dobar poznavalac flore i vegetacije i gljiva Srbije, često je bio organizator, rukovodilac ili instruktor na eko-kampovima, školama lekovitih biljaka i drugim aktivnostima društava, udruženja ili nevladinih organizacija. Društvo ljubitelja prirode i lekovitog bilja „Melissa“ i KPZ iz Zaječara su do sada organizovali 8 škola lekovitih bljaka na Staroj planini, Tupižnici, Suvoj planini, Stolu kod Bora i drugim lokalitetima na kojima je prof. Randelović redovno učestvovao kao predavač ili instruktor za medicinsku floru, floru i vegetaciju. Savez učeničkih zadruga je u više navrata organizovao obuku nastavnika i profesora biologije za rad u učeničkim zadrugama (Kladovo, Sokobanja). Na seminarima je prof. Randelović govorio o mogućnostima racionalnog korišćenja flore i vegetacije u vaspitno-obrazovnom radu sa učenicima i delatnostima učeničkih zadruga.

Kao instruktor učestvovao je na ekokampovima međunarodnog značaja u Bosilegradu (2001 i 2003), u Kumanovu (više godina), Propištipu (3), Vratni (4), Knjaževcu (1). Više od deset godina prof. Randelovića po pozivu učestvuje na eko-kampovima u Makedoniji, kao instruktor za vegetaciju, floru i gljive. Eko-kampovi su održani u okolini Kumanova, Probištupa i na drugim lokalitetima.

U spomen na našeg kolegu dr Miodraga Ružića, člana Južnosrpske florističko-fitocenološke škole, u Prokuplju je pokrenuo inicijativu i formirao Ekološko društvo „dr Miodrag Ružić“. Inicirao je formiranje Ekološkog društva „Arnica“ u Žitkovcu, Ekološkog društva „Badem“ u Negotinu, „Koštan“ u Vranju i drugim mestima.

Južnosrpska florističko-fitocenološka škola

Ovaj naziv nije potekao od botaničara sa jugoistoka Srbije. Nastao je spontano, kada je prezentovan veliki broj radova iz magistarskih i doktorskih studija i dat veliki broj florističkih i vegetacijskih noviteta. Onda su neka eminentna imana naše botanike, a pre svih dr Nikola Diklić, u razgovoru ili izlaganjima na skupovima, naročito sa intenziviranjem i redovnim održavanjem Simpozijuma o flori i vegetaciji Jugoistočne Srbije i susednih područja, isticali da se na jugu Srbije formira škola botaničara, koji iako nisu na izvorima

nauke, daju dobre rezultate. Formiranjem baze podataka (literatura i Herbarijum) Doljevac je smatran centrom ovog botaničkog jezgra, a njegov neformalni predvodnik i organizator prof. dr Novica Randelović. Veliku zaslugu u dosadašnjem našem radu ima prof. dr Spas Sotirov, koji je po osnovnom stručnom opredeljenju zoolog, ali po shvatanjima i delatnostima prirodnjak velikog kalibra. Kao najiskusniji među nama pružio nam je veliku stručnu i moralnu podršku i pridružio nam se u terenskim istraživanjima, afirmaciji prirodnjačkih vrednosti Jugoistočne Srbije, publikovanju radova i prganizovanju tzv. Putujućeg Simpozijuma.

Nažalost, dvojica naših kolega nisu više među nama: prof. dr Vidak Jovanović i prof. dr Miodrag Ružić. Oni su dali trajan doprinos našoj Botanici florističkim i fitocenološkim radovima na Kukavici, Radanu, Vidojevici, Pasjači i drugim lokalitetima u Srbiji. U višegodišnjem nastavničkom radu osposobili su veliki broj studenata za samostalni rad u naučno-istraživačkoj delatnosti i svakodnevnom životu.

Raduje činjenica da su se grupi botaničara pridružili i stručnjaci drugih profila: prof. Žika Martinović, geograf, Dejvid Hill, lektor za engleski jezik na Filozofskom fakultetu u Nišu, dobar poznavalac ptica i biljaka i dr. Takođe, priključio nam se jedan broj mlađih biologa koji nose glavni teret organizovanja našeg Simpozijuma: dr Vladimir Randelović, vanredni profesor PMF-a u Nišu, Bojan Zlatković, asistent pripravnik, mr Marina Jušković, asistent PMF-a u Nišu, Danko Jović, stručni saradnik Zavoda za zaštitu prirode Srbije u Nišu i dr. Na Odseku za biologiju i ekologiju PMF-a u Nišu razvila se veoma jaka Katedra za botaniku koja je iznedrila nekoliko mlađih pripadnika južnosrpske florističko-fitocenološke škole, od kojih se očekuje da nastave njen rad (Danijela Dimitrijević i Zorica Šarac, stručni saradnici na Odseku za biologiju i ekologiju, Jelena Matejić, saradnik u nastavi na predmetu Botanika na Odseku za farmaciju Medicinskog fakulteta u Nišu, Ivana Gajević, saradnik u nastavi na predmetu Botanika na Visokoj poljoprivredno prehrabenoj školi u Prokuplju, Bojana Petrović, stručni saradnik Zavoda za zaštitu prirode Srbije u Nišu)

Putujući simpozijum

Ovaj naziv je, neformalno, dobio naš Simpozijum koji se danas održava po deveti put. Prvi je organizovan u Nišu, 1985. godine i bio posvećen Pančičevom učeniku i saradniku dr Savi Petroviću i stogodišnjici objavljivanja Flore okoline Niša, a kasnije je održavan uvek u drugom mestu:

Leskovac, Vranje, Piroć, Zječar, Sokobanja i Dimitrovgrad. Osnivanjem PMF-a u Nišu i Grupe za biologiju ustalilo se mesto održavanja na ovoj ustanovi.

Na prvim skupovima, u Nišu, Leskovcu i Vranju, dok je bila šira Jugoslavija na ovom skupu rado su se odazivali istraživači iz svih republika bivše Jugoslavije, među njima i najpoznatija imena Botanike. Kasnije učešće istraživača iz drugih republika bivše Jugoslavije se smanjivalo, ali ga je bilo, a povećavalo se učešće iz susjednih država, naročito Bugarske, Mađarske, Rumunije i dr.

Ono što je karakterisalo sve do sada održane skupove je dobra organizacija i pripremljenost skupa, štampani izvodi radova, plenarni referati i zbornici radova, nakon održanog skupa. Uz svaki održani Simpozijum organizovan je jednodnevni rad na terenu, u jednom ili dva pravca, po želji učesnika.

Samo oni koji su organizovali slične simpozijume i skupove istraživača znaju kolike su obaveze organizatora da učesnici skupa budu zadovoljni. Prof. dr Novica Randelović, koji je bio član najužeg rukovodstva u Organizacionom i Uređivačkom odboru, a često i vršio funkciju predsednika, je kontaktima sa lokalnom sredinom, bivšim studentima, samoupravnim zajednicama i radnim organizacijama doprineo da dosadašnjih osam Simpozijuma proteknu na veliko zadovoljstvo učesnika. Posebno je težio prijatnom druženju u toku održavanja Simpozijuma.

Slika 4. Novica Randelović - jedna od mnogobrojnih botaničkih ekurzija

Umesto zaključka

Teško je govoriti o životnom i radnom putu najbližeg saradnika i dragog prijatelja. Uvek postoji mogućnost, iz emotivnih razloga, da se u hvalama pretera ili da se nedovoljno istaknu neke bitne vrline.

Raduje me što je moj dragi prijatelj i saradnik Novica više od 35 godina ostavario dva velika zadatka koji su težnja svakog zdravog čoveka: dao je veliki dopinos našoj botaničkoj nauci i drugo, što je istovremeno sa suprugom Radmilom formirao zdravu porodicu, tim pre što su deca: Vladimir, doktor bioloških nauka, i Violeta, profesor biologije pred odbranom magistarskog rada, pošla stopama oca. Njihova usmerenja nisu iznudena, već su odraz vrednovanja očevog rada.

Znanje, iskrenost, druželjubivost i ostale vrline su doprinele da bude cenjen ne samo od stručnjaka, već i od običnog naroda. Upravo kada je branio doktorat izabran je za predsednika SO Doljevac. Rado su ga kontaktirala sredstva javnog informisanja. Davnih sedamdesetih godina Vuk Trnavski, zlatno pero „Politike“ piše zapaženi članak „Predsednik seoske opštine- doktor nauka“, a ovih dana stručni časopis „Magično bilje“ objavio je razgovor sa prof. dr Novicom Randelović pod naslovom „Ujutru i uveče čajnik u šake“. U međuvremenu, između ovih kontakata, bilo je mnogo intervjua, razgovora i emisija u kojima je profesor učestvovao.

Još jedan razlog za radovanje i posle penzionisanja neprekidno saraduje sa kolegama Univerziteta i studentima, formalno i neformalno, nastavlja sa nučno-istraživačkim radom i širi svoja istraživanja i na susjedne države.

Imao sam privilegiju da se poznajem sa prof. Randelovićem više od 40 godina, sa njim saradujem neprekidno i da objavimo dosta zajedničkih radova što je rezultat naše saradnje.

Literatura

- Anonimous, 2005: Bibliografija dr Novice Radelovića, 1974-2004. Univerzitet u Nišu, PMF.
- Randelović, N., Hill, D. A., Randelović, V., 1990: The Genus *Crocus* L. in Serbia. SANU. Beograd.
- Randelović, N., Hill, D.A., Stamenković, V., Randelović, V., 1990a: A new species of *Crocus* from Yugoslavia. The Kew Magazine, vol. 7, nov. 1990.
- Randelović, N. Hill, D. A., Randelović, V., 1989: *Crocus dalmaticus* Vis. in the Flora of Serbia.

- Periodicum Biologorum. Societas Scientiarum Naturalium Croatica, 91 (1): 153.
- Randelović, N., Hill, D. A., Stamenković, V., Randelović, V., 1990: A New Species of *Crocus* from Yugoslavia. The Kew Magazine, 7 (4): 182-186.
- Randelović, N., Martinović, Ž., Sotirov, S., Jovanović, V., Ružić, M., Stamenković, V., Hill, D.A., Krivošej, Z., Randelović, V., 1983: *Prunus laurocerasus* L. na Ostrozubu cveta. Glasnik Prirodnjačkog muzeja u Beogradu, 38 (B): 73-80.
- Randelović, N., Rexhepi, F., 1980: Prodrumusi i fitocenozave te Kosoves/Prodromus biljnih zajednica. Biotehnika, Priština 8(3-4): 213-222.
- Randelović, N., Sekovski, Ž., Dimeska, G., 2007: Systematic, horological and genetic research into the genus *Crocus* L. in Macedonia. Collection of Papers Devoted to Academician Kiril Micevski. Skopje.
- Randelović, N., Stamenković, V., 1979: Flora of the Grdelica gorge. Acta Biologiae et Medicinae Experimentalis, 4: 31-40.
- Randelović, N., Stamenković, V., 1983: Flora i vegetacija okoline Vlasotince. Leskovački zbornik, 23: 315-364.
- Randelović, N., Stamenković, V., 1984: Flora i vegetacija Rujan planine u jugoistočnoj Jugoslaviji. Leskovački zbornik, 24: 375-393.
- Randelović, N., Stamenković, V., 1986: Priloženje km florata v okolnostta na Boselegrad, I. Most, 100: 80-85.
- Randelović, N., Stamenković, V., 1987: Florata v okolnostta na Bosilegrad, II. Most, 105: 50-55.
- Randelović, N., Stamenković, V., Sotirov, S., 1988: Florata v okolnostite na Bosilegrad, II. Most, 112: 47-54.
- Sarić, M. (ed.), 1986: Flora SR Srbije, X. SANU, Beograd.
- Stevanović, V. (ed.), 1999: Crvena knjiga flore Srbije, 1. Ministarstvo za životnu sredinu, Biološki fakultet Univ. u Beogradu i Zavod za zaštitu prirode R Srbije.
- Veličković, D., Randelović, N., Ristić, M., Šmelcerović A., Veličković A., 2002: Chemical composition and antimicrobial action of the ethanol extracts of *Salvia pratensis* L., *Salvia glutinosa* L. and *Salvia aethiopsis* L. Journal of the Serbian Chemical Society, 67 (10): 639-646.
- Veličković, D., Randelović, N., Ristić, M., Veličković, A., Šmelcerović, A., 2003: Chemical constituents and antimicrobial activity of the ethanol extracts obtained from the flower, leaf and stem of *Salvia officinalis* L.. Journal of the Serbian Chemical Society, 68 (1): 17-24.